

پژوهش‌ها در معماری اسلامی ۱۸

شماره شایا: X-98-93-83

فصلنامه علمی - پژوهشی
قطب علمی معماری اسلامی
سال ششم - شماره اول - بهار ۱۳۹۷

پژوهشی در قدمت و کارکرد گناری محله، ساختاری ناشناخته در مجموعه ارگ بم
اسدالله جودکی عزیز / افشین ابراهیمی

مقایسه و تطبیق اصل شفافیت در کالبد و طرح خانه‌های دوره‌ی صفوی و قاجار اصفهان
کوروش مومنی

مفهوم مشارکت در محیط از منظر اندیشه‌ی اسلامی و اندیشه‌ی غربی
مینو قره‌بگلو / بهروز توکلی / آریتا بلالی اسکویی / رعنا سینمار اصل

بررسی تأثیر میزان زمینه‌گرایی بناهای میان‌افزا بر تداوم حیات بافت تاریخی بازار سنتی ایرانی (نمونه موردی: حریم درجه دو بافت تاریخی بازار سنتی اردبیل)
سیده الهام علوی‌زاده / سید غلامرضا اسلامی / فرح حبیب

ملاحظات چند در دانش کتیبه‌نگاری و ضرورت کاربرد اصول و قواعد خوشنویسی در تحلیل کتیبه‌ها
شهاب شهیدانی

شماره شایا: ۹۸۰۰-۱۳۸۷

فصلنامه علمی - پژوهشی
قطب علمی معماری اسلامی
سال ششم - شماره اول - بهار ۱۳۹۷

مدیر مسئول: معاونت پژوهشی دانشگاه علم و صنعت ایران

سرمدبیر: دکتر محسن فیضی

مدیر داخلی: دکتر فاطمه مهدیزاده سراج

ویراستار ادبی فارسی: سارا متولی

کارشناس مجله: امیرحسین یوسفی - زهرا کاشانی دوست

ویراستار انگلیسی: محمد رضا عطایی همدانی

هیأت تحریریه:

دکتر سید غلامرضا اسلامی : دانشیار دانشگاه تهران

دکتر حسن بلخاری : دانشیار دانشگاه تهران

دکتر مصطفی بهزادفر : استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر محمد رضا پور جعفر : استاد دانشگاه تربیت مدرس

دکتر مهدی حمزه نژاد : استادیار دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر اسماعیل شیعه : استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر منوچهر طیبیان : استاد دانشگاه تهران

دکتر حمید ماجدی : استادواحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

دکتر اصغر محمد مرادی : استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر غلامحسین معماریان : استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر فاطمه مهدیزاده سراج: دانشیار دانشگاه علم و صنعت ایران

مهندس عبدالحمید نقره کار: دانشیار دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر محمدنقی زاده: استادیار واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

دکتر علی یاران : دانشیار وزارت علوم تحقیقات ، فناوری

طراح جلد و صفحه آرا: امیرحسین یوسفی

قیمت: ۱۵۰۰۰ ریال

نشریه پژوهشهای معماری اسلامی بر اساس مجوز کمیسیون نشریات وزارت علوم تحقیقات و فناوری به شماره ۳/۱۸/۱۳۷۲۰۶ مورخ ۹۳/۷/۲۸ از شماره نخست دارای اعتبار علمی پژوهشی می باشد.

این مجله در پایگاه های (SID) و (ISC) نمایه می شود.

مقالات مندرج در این مجله، الزاماً بیانگر نقطه نظرات «پژوهش های معماری اسلامی» و «قطب علمی معماری اسلامی» نمی باشد و نویسندگان محترم، مسئول مقالات خود هستند.

نشانی دفتر مجله: دانشگاه علم و صنعت ایران / قطب علمی معماری اسلامی / کد پستی ۱۶۸۴۶۱۳۱۱۴ / **تلفن مستقیم:** ۰۲۱-۷۷۴۹۱۲۴۳

نشانی رایانامه: jria@iust.ac.ir / **نشانی وب:** <http://iust.ac.ir/jria>

www.SID.ir

بررسی تأثیر میزان زمینه‌گرایی بناهای میان‌افزا بر تداوم حیات بافت تاریخی بازار سنتی ایرانی (نمونه موردی: حریم درجه دو بافت تاریخی بازار سنتی اردبیل)*

سیده الهام علوی زاده**

گروه معماری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

سید غلامرضا اسلامی***

استاد، دانشکده معماری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران (نویسنده‌ی مسئول)

فرح حبیب****

استاد، گروه معماری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۰۴/۲۱ تاریخ پذیرش نهایی: ۹۶/۱۱/۲۸

چکیده:

بازار سنتی ایرانی، به عنوان نمونه‌ای اعلی از هنر و معماری اسلامی ایرانی، میراث غنی فرهنگی به شمار می‌آید. این پدیده‌ی معماری درشت‌دانه، خود متکامل و متجانس با زمینه‌ی شهری پیرامون، مانند سایر بافت‌های شهری، از عواقب تحولات ناشی از زندگی مدرن در حوزه‌ی داخلی و پیرامونی خود مصون نبوده است. از طرفی تغییر و تحول و ایجاد ساختارهای جدید، جهت تداوم حیات و زندگی بافت‌های تاریخی، ضروری است. مفهوم زمینه‌گرایی و هدف آن در بافت تاریخی، بر اساس مفاهیم کیفی ایجاد کل زنده، منسجم و پویا، مبنی بر لزوم شناخت و تأکید بر استخراج زبان الگوی بافت، جهت انسجام ساختاری و عملکردی در توسعه‌های پیرامونی است. این پژوهش، در راستای واکاوی ناهماهنگی بناهای میان‌افزا در بافت تاریخی شهر ایرانی-اسلامی و نقد زمینه‌گرایی موجود، ابتدا با روشی توصیفی-تحلیلی، زبان الگوی بازار سنتی اردبیل را به عنوان نمونه موردی بررسی می‌نماید. سپس جهت پاسخ به چگونگی تأثیر میزان انسجام میان‌افزاها به عنوان سنجه‌ی زمینه‌گرایی بر تداوم زبان الگو به عنوان مشخصه تداوم حیات بافت، از تحقیق پیمایشی (میدانی)، مشاهده و همچنین از پرسشنامه به عنوان ابزار جمع‌آوری اطلاعات و از نرم‌افزار SPSS به عنوان ابزار تحلیل و ارزیابی داده‌ها استفاده می‌شود. یافته‌ها در بخش اول نشان می‌دهد؛ مراکز نیرومند کالبدی-عملکردی واجد مقیاس بندی که الگوی ساختارهای مختلف را به‌وجود می‌آورند، در نمونه‌ی بازار سنتی اردبیل در انطباق با سه مقیاس کلان، میانه و خرد، حاکی از حداعلا‌ی کیفیت حیات است و انسجام معنایی ناشی از جهان‌بینی وحدت‌گرا و پویای اسلامی را در ساختار بازار سنتی متجلی می‌سازد. یافته‌ها در بخش دوم حاکی از عدم انسجام کلی میان‌افزاهای معاصر در حریم درجه دو بازار سنتی اردبیل است. همچنین نشان می‌دهد متغیرهای انسجام ساختاری، انسجام بصری و انسجام فضایی بر متغیر وابسته حیات کالبدی بازار سنتی، متغیر انسجام فعالیتی و متغیر انسجام ادراکی بنای جدید به عنوان متغیر پیش‌بین بر حیات عملکردی بازار سنتی تأثیر مستقیم و معنی‌داری داشته و تغییرات آن را پیش‌بینی می‌کنند. لذا پرداختن به مفاهیمی چون مقیاس بندی فراگیر و توزیع مقیاس‌ها، فراتر از الزام صرف به استفاده از اجر و ارتفاع محدود بنا و قاب پنجره‌ی چوبی نمایان در حریم بازار سنتی ضروری است تا بتوان مفاهیمی عمیق از زبان الگوی بافت را تداوم بخشید و توصیه‌های جدید برای ایجاد هویت طراحی در بافت‌های تاریخی، جهت تأکید بر «الگوگرایی» به جای «فرم‌گرایی» برای طراحان داشت.

واژه های کلیدی: زمینه‌گرایی، بناهای میان‌افزا، بافت بازار سنتی، زبان الگو، تداوم حیات.

این مقاله برگرفته از رساله دکتری سیده الهام علوی زاده، با عنوان «بازنگری اصل زمینه‌گرایی در انتظام‌بخشی به معماری بازار سنتی ایرانی» به راهنمایی جناب آقای دکتر سید غلامرضا اسلامی و مشاوره‌ی سرکار خانم دکتر فرح حبیب است که در بهمن ماه ۱۳۹۶ در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران ارائه شده است.

** s.e.alavizadeh@gmail.com

*** r.islami@gmail.com

**** f.habib@srbiau.ac.ir

۱. مقدمه

ساخت‌وسازهای جدید در راستای تداوم حیات در بافت‌های تاریخی، ضرورتی گریزناپذیر هستند. اما امروزه و به‌ویژه در کشورهایی مانند ایران به دلیل فقدان هدایت لازم، به نوبه‌ی خود به یکی از تهدیدهای جدی فراروی بافت‌های کهن مبدل گردیده‌اند (مسعود ۱۳۹۳، ۸۵). متأسفانه در معماری معاصر ما، مبانی نظری و رویکردهای اصولی طراحی بناهای میان‌افزا در بافت‌ها و زمینه‌های تاریخی و اساساً بافت زمینه همواره مورد بی‌مهری بوده است (همان ۱۳۹۱، ۶۱). با آنکه مباحث مربوط به زمینه‌گرایی از دهه‌ی ۶۰ میلادی مطرح شد و در مورد الحاق اجزای جدید به شکل شهر بحث می‌کند؛ مفاهیم و مؤلفه‌های آن در راستای حل معضلات عدم انسجام و آشفتگی بصری شهری را، می‌توان به صورت هماهنگ و در هم‌تنیده در معماری سنتی مشاهده نمود. از جمله بافت بازارهای سنتی ایرانی، محدوده‌های ارزشمند ولی مسئله‌داری هستند که روزبه‌روز دچار بحران‌های ناشی از تراکم عملکردی-کالبدی ساختارهای جدید کنترل‌نشده می‌شوند. شناخت ویژگی‌های کیفی چنین زمینه‌هایی، جهت ایجاد تعامل و سازگاری نوپردازی‌های میان‌افزا با آنها، ضروری است. در این میان بازار سنتی شهر اردبیل، بستر مهم مراسم آیینی و مذهبی در این شهر مهد تشیع، در اثر خیابان‌کشی‌های دوران پهلوی از هم گسیخته و بدنه‌های تجاری معاصر با کالبد کهن آن درآمیخته است.

هدف این پژوهش بررسی تأثیر میزان انسجام ساختارهای نو بر تداوم حیات بافت تاریخی بازار سنتی، در راستای واکاوی ناهماهنگی بناهای تازه ساخت با زمینه و نقد زمینه‌گرایی موجود و برداشت‌های سطحی از پوسته‌ی مرئی بافت تاریخی، به‌عنوان یکی از مشکلات اساسی توسعه می‌باشد تا بتوان به تبیین راهکارهای منجر به ایجاد انسجام، با تأکید بر زبان الگوی بازار سنتی رسید. سؤال پژوهش حاضر این است که چگونه می‌توان با بررسی و آنالیز انسجام میان‌افزاهای معاصر به عنوان سنجه‌ی زمینه‌گرایی، و مقایسه‌ی آن با ویژگی‌های بازار سنتی به مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تداوم زبان الگو به عنوان

مشخصه‌ی تداوم حیات بافت رسید؟ در این راستا، ضمن شناخت مفاهیم مرتبط و انتخاب روش تحلیل مناسب، می‌توان به تحلیل نتایج جهت ارائه راهکار پرداخت.

۲. پیشینه‌ی تحقیق

مباحث مربوط به زمینه‌گرایی از دهه‌ی ۶۰ میلادی مطرح شد و در مورد الحاق اجزای جدید به شکل شهر بحث می‌کند (برولین ۱۳۸۳). افرادی مانند ریچارد هدمن^۱ (۱۹۸۴) به ارتباط بصری بین ساختمان موجود و طرح پیشنهادی پرداخته‌اند و افرادی مانند کالین رو^۲ (۱۹۷۵) ترکیب ویژگی‌های فضایی شکلی شهر سنتی و شهر معاصر را پیشنهاد داده‌اند (رو به نقل از پاکزاد ۱۳۹۰، ۴۶۱-۴۶۲) راجر ترانسیک^۳ (۱۹۸۶) توجه به نمونه‌های سنتی فضای شهری به صورت فرمال و مفهومی را مورد توجه قرار می‌دهد و بیشتر بر جنبه‌های انسانی زمینه تأکید دارد (ترانسیک به نقل از پاکزاد ۱۳۹۰، ۵۰۳). مریل گینس^۴ (۱۹۸۰) در نوشتاری تحت عنوان «آموزش معماری زمینه‌گرا» زمینه را در معماری تحت سه موضوع کلی «الگوهای فرمی، فعالیت و اقلیمی» دسته‌بندی می‌کند. کاپن^۵ (۱۹۹۹) اطلاعات زمینه‌ای (فرمی، انسانی، بصری) را جهت طراحی در زمینه مطرح می‌کند.

وقتی فضاهای خالی توسط دانه‌ها و اجزای میان‌افزا پر می‌شوند؛ هم‌نشینی تازه‌ای میان عناصر موجود و بناهای میان‌افزا شکل می‌گیرد که می‌تواند رویکردها و کیفیات بسیار متنوعی را در بر داشته باشد (مسعود ۱۳۹۱، ۲۵). منشورها و قطعنامه‌های جهانی در مورد مرمت شهری، بعد مهمی از زندگی جوامع انسانی را شکل می‌دهند (حبیبی ۱۳۹۳، ۱۳۱). حدود ۳۴ منشور و بیانیه و کنوانسیون از منشور آتن^۶ (۱۹۳۱ م) تا کنگره ونیز^۷ (۱۹۶۴ م) که پس از قطعنامه‌ی آن، ارتباط با زمینه، ارزشی جهانی یافته است و در صورت جدا کردن بناهای یادمانی از محیط اطرافشان، از ارزش آن کاسته می‌شود (مسعود ۱۳۹۱، ۹۳) و در نهایت منشور ایکوموس^۸ ۲۰۱۱ م در رم ایتالیا، اشاره‌هایی گاه صریح و گاه تلویحی نسبت به چگونگی شکل‌گیری و هدایت بناهای میان‌افزا در بافت‌های تاریخی داشته‌اند. به تدریج از منشور ونیز به منشور بورا^۹، توجه اساسی به

نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد و با استفاده از شیوه‌های متناسب روایی و اعتبار داده‌ها بررسی و تحلیل می‌شود.

۴. مبانی نظری پژوهش

۴-۱. مفهوم حیات در ساختارهای سنتی

شهرهای سنتی تشکیل شده‌اند از تعداد کمی ساختمان‌های بزرگ، تعدادی ساختمان‌های با ابعاد متوسط و تعداد زیادی ساختمان‌های کوچک. تمامی این‌ها در کنار یکدیگر شهری زنده ایجاد می‌کنند که انسان‌ها عاشق آنها هستند. شهرهای سنتی ایران از نمونه‌های بارز شهرهای زنده هستند که هر دو قانون توزیع مقیاس‌بندی و توزیع اندازه‌ها در آنها به وضوح به چشم می‌آید (سالینگاروس ۱۳۹۴، ۵۵-۵۶). در شهرهای قدیمی می‌توان مقیاس‌های مختلفی دید از کوچک تا بزرگ که تعداد آنها نسبت متناسبی با اندازه آنها دارد (زاپولا ۲۰۰۹، ۸۰).

معماران سنتی مقیاس‌بندی فراگیر را به صورت شهودی به کار می‌بردند؛ اما امروزه تعداد کمی از افراد می‌توانند از اینگونه آموزش‌ها برخوردار باشند. مشکل از طراحی خارج از زبان فرم سنتی است (سالینگاروس ۱۳۹۴، ۱۵). هنگامی که به زیباترین شهرهای روزگار گذشته نگاه شود؛ همواره احساس می‌شود این شهرها زنده هستند. این احساس امر مبهمی نیست؛ بلکه تصویر دقیقی از یک کیفیت ساختاری ویژه است. در حالیکه بسیاری از شهرهای معاصر ما فاقد چنین کیفیتی هستند. پیچیدگی و انسجام شهری همواره از اساسی‌ترین کیفیت‌های ساختاری و از اصول و مفاهیم محوری در شهر بوده؛ ساختارهایی که در هر ترازوی از بزرگنمایی و نیز در سطوح متفاوتی از لحاظ مقیاس با پیوندی قوی و محکم و بر اساس یک طرح مناسب به هم متصل شده‌اند (مهاجری ۱۳۸۵، ۱۲۱).

الکساندر (۱۹۷۷) مطرح می‌نماید که مراکز که اشیای مختلف از آنها ساخته می‌شوند؛ از طیفی زیبا از مقیاس‌های مختلف برخوردار هستند. این مقیاس‌ها در یک سری سطوح به خوبی مرزبندی شده و با جهش‌های معین در میان شأن، چیده شده‌اند. این مقیاس‌ها عبارتند از «مراکز بزرگ، مراکز متوسط، مراکز کوچک و مراکز خیلی کوچک». و معتقد است این اولین چیزی است که هر فرد در مورد اشیایی که

«مکان» و «زمینه» گسترش می‌یابد (حناچی ۱۳۹۰، ۱۷). در مورد بازار سنتی مطالعات متنوعی از دیدگاه‌های مختلف انجام گرفته است از جمله سرایی (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «تحولات بازارهای ایرانی اسلامی (مورد: بازار یزد)»، با روش توصیفی، تاریخی و کمی به بررسی اجزای بازار یزد و جوانب مختلف آن پرداخته و به این نتیجه رسیده است که بازار به عنوان شاخصه‌ی شهر اسلامی در یزد همچنان اعتبار کالبدی و اجتماعی مناسبی را در خود نهفته دارد؛ اما جلوه‌گاه فعالیت‌های مدرن تجاری نیست. نجفی (۱۳۹۰) در مقاله‌ی خود «بررسی پایداری در بازار ایرانی (نمونه موردی: بازار وکیل شیراز)»، با بیان اصول پایداری در معماری بافت سنتی و بافت جدید معتقد است که این اصول به ندرت در بافت جدید لحاظ می‌شوند. زهرا عباسی (۱۳۹۴)، در رساله‌ی دکتری خود با عنوان «بررسی ادراک فضایی در بازار سنتی ایرانی» به بررسی ویژگی‌های ادراک بصری بازار سنتی با بررسی نمونه موردی بازار کاشان پرداخته است و مقایسه‌ای با ویژگی‌های پاساژ معاصر پیرامون بازار انجام داده است.

۳. روش تحقیق

روشی که در این تحقیق مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ روش تحقیق ترکیبی است. روش تحقیق ترکیبی آمیخته از روش‌های کمی و کیفی است. هدف از این روش تلفیقی دومرحله‌ای، تحت تأثیر قرار دادن نتایج روش اول (کیفی) در روش دوم (کمی) است. با تدوین این فرضیه که رابطه‌ی معناداری بین میزان زمینه‌گرایی میان‌افزاهای معاصر و تداوم حیات بافت بازار سنتی وجود دارد؛ تحقیق به صورت کیفی آغاز می‌شود و جهت آزمون، تداوم حیات بازار سنتی متغیر وابسته و میزان زمینه‌گرایی میان‌افزاهای معاصر، متغیر مستقل می‌باشند. ابتدا مطالعات کیفی بر اساس استدلال استقرایی و مطالعات میدانی انجام می‌شود و سپس نتایج از طریق ارائه‌ی پرسشنامه و بررسی دیدگاه‌های کسبه‌ی ساکن در بازار - که حداقل دو نسل سابقه‌ی حضور در بازار دارند - کسبه‌ی پاساژهای معاصر و متخصصین، کمی می‌شوند. در نهایت نتایج در قالب جداول و نمودارها ارائه می‌گردد. نرم‌افزار SPSS در تحلیل داده‌ها در پرسشنامه‌ها

و منشورهای جهانی، ابتدا به واسطه‌ی غلبه‌ی دیدگاه متجدد مدرنیسم، اولویت به تغییرات متجددانه مدرن داده شده است؛ اما در ادامه‌ی راه، مقوله‌ی میراث فرهنگی و هسته‌های تاریخی شهرها اهمیت می‌یابند و در نهایت، علاوه بر وجوه کالبدی میراث، میراث معنوی و ناملموس مورد توجه قرار می‌گیرد (مسعود ۱۳۹۳، ۹۰-۱۰۶). جمع‌بندی این معیارها و مبانی طراحی بناهای میان‌افزا به عنوان جانمایه‌ی اصلی منتج از اسناد بین‌المللی را می‌توان در موارد زیر دانست: توجه به زمینه، توجه به سیما و منظر شهر و انسجام، توجه به تداوم تاریخی، الهام از گذشته بدون الزام به تقلید، پرهیز از یکسان‌سازی، ارتقای کیفیت سکونت، اولویت بخشیدن به نقش تکمیل‌کنندگی اثر جدید در بافت اصیل تاریخی و جذب آن در زمینه، الهام‌گیری از معماری و شهر سنتی در شکل‌گیری معماری میان‌افزا در عین خلاقیت.

وحدت در طراحی در رویکردهای طراحی زمینه‌محور موفق به وضوح یافت می‌شود (چیزگن، ۲۰۱۲، ۸۰). میس (۱۹۹۰) تأکید دارد که رابطه‌ی هارمونیک بین بافت شهری و موضوع معماری می‌تواند توسط تداوم اتفاق بیفتد. یکی از آرمان‌های معقول که در صورت تحقق، زیبایی می‌آفریند؛ احساس پیوستگی با گذشته و آینده است (مسعود ۱۳۹۱، ۹۲-۹۳). چنین تداومی صرفاً با تقلید عین به عین از ظاهر کالبدی معماری گذشته حاصل نمی‌گردد بلکه با تداوم جهان‌بینی و نوع نگاه به محیط پیرامون در ابعاد کالبدی، ساختاری و معنایی، محقق می‌گردد. یوکیلتو^{۱۱} (۱۹۹۹) با اشاره به مفهوم یکپارچگی و ضرورت آن در حفاظت از منظرهای فرهنگی به سه نوع مختلف از این مفهوم اشاره می‌کند (یوکیلتو ۱۹۹۹ به نقل از: طالبیان ۱۳۸۵، ۱۹). انسجام عملکردی، انسجام ساختاری، انسجام بصری، مرتضی (۱۳۷۸) مطرح می‌نماید که انسجام، یکپارچگی و همبستگی، قبل از آنکه یک مفهوم کالبدی و بصری باشد؛ مفهوم اجتماعی و فرهنگی است. زیبایی و کمال معماری اسلامی نیز با پیوند دادن مفاهیم عمیق با سطح قابل درک پدیده‌ها تبلور می‌یابد. در چنین مجموعه‌ای، ارتباط میان اجزا و اتصال آنها با یکدیگر نیز اهمیت می‌یابد

در آن‌ها «حیات» وجود دارد؛ درمی‌یابد. چنین حیاتی شامل حیات ژرف در ساختارهای هندسی است که در نمونه‌های تاریخی مشاهده می‌شود. همچنین شامل جریان زندگی عادی و فعالیت‌ها و رویدادهای روزمره است که باعث می‌شوند فرد احساسی از زنده بودن داشته باشد (الکساندر ۱۳۹۰، ۵۱).

از آنجا که منظور از الگو، مجموعه‌ای از قوانین تجربی است که رفتاری منظم را ارائه می‌دهند (مهاجری ۱۳۸۷، ۵۰-۴۹)؛ و زبان‌های الگوی یک تمدن غالباً مترادف با میراث فرهنگی و تکنیکی آن تمدن هستند (سالینگروس ۲۰۰۰، ۲۳)؛ تداوم زبان الگو مترادف است با تداوم حیات ساختارهای سنتی خواهد بود.

زبان الگو اهداف زیر را دنبال می‌کند: الف) راهی برای درک و کنترل سیستم‌های پیچیده، ب) استفاده از زبان الگو به عنوان ابزاری برای دستیابی به انسجام ساختاری و عملکردی (مهاجری ۱۳۸۷، ۵۱). الگوی حیات را می‌توان عمیق‌ترین تجربه‌ی سلسله‌مراتب نظم در دو بعد عملکردی و کالبدی دانست که از کلیتی واحد و منسجم و در عین حال پویا ساطع می‌شود. چنین تعریفی از حیات، و نحوه‌ی ارتباط اجزا در سلسله‌مراتب مقیاسی را می‌توان در پدیدارهای مختلف بر اساس زبان الگوی آن پدیدار بررسی نمود.

۴-۲. مؤلفه‌های کیفی میان‌افزاها

محیط با ماهیتی فراگیر، اجزایی کوچکتر و یا فروگیرتر، یا همان سامانه را درون خود ساماندهی می‌کند. به عبارت دیگر، سلسله‌مراتبی از سامانه‌های بزرگ تا خرد همواره مشاهده می‌شوند. به محیط زمینه و به سامانه‌ی محتوا یا متن نیز گفته می‌شود. محتوا و زمینه‌ی پیوسته برای رسیدن به تعادل با یکدیگر در ارتباط هستند و در اثر تعاملاتی که با یکدیگر دارند سازگار شده و به تعادل می‌رسند (اسلامی ۱۳۹۳، ۲۳). تلاش در جهت هماهنگی، ایجاد تضاد، تعامل خنثی، احساس موقتی و گذرا بودن و کیفیات و رویکردهایی از این قبیل، نمونه‌هایی از چگونگی هم‌نشینی، تعامل و تأثیر و تأثر بخش‌های موجود با دانه‌های میان‌افزوده در بخش‌های خالی هستند (مسعود ۱۳۹۱، ۲۵). در اسناد

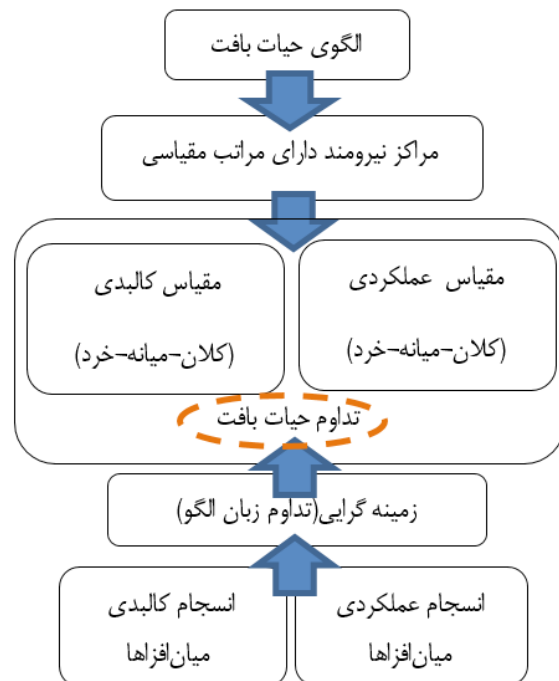
با توجه به رابطه‌ی متقابل بین میان‌افزاهای معاصر و زبان الگوی بافت تاریخی و نیاز به بازنگری طراحی در بافت، با وجود آشفتگی‌های کالبدی-عملکردی پیش‌آمده به عنوان دغدغه‌ی اصلی این پژوهش، مؤلفه‌ی «انسجام» به عنوان یکی از معیارهای مهم تحقق زمینه‌گرایی، در حریم درجه دو بافت بازار سنتی اردبیل بر اساس زبان الگوی بافت، مورد سنجش و بررسی قرار خواهد گرفت. با توجه به اهمیت شناخت دستور زبان زمینه - که در این بخش به آن اشاره شد- جهت ایجاد هر گونه وحدت، انسجام و تداوم، در ادامه ابتدا مفهوم زبان الگو ی بازار سنتی اردبیل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در جمع‌بندی مبانی نظری پژوهش می‌توان گفت یکی از ویژگی‌های مهم شهر سنتی حیات آن است که در دوران معاصر تحت تأثیر میان‌افزاهای معاصر قرار می‌گیرد. لذا؛ مدل عملیاتی سنجش زمینه‌گرایی بناهای معاصر در بافت تاریخی شامل معیار انسجام و یکپارچگی در بعد کالبدی، سه‌گانه‌ی انسجام ساختاری، انسجام بصری، انتظام فضایی را شامل می‌شود. معیار تداوم تاریخی و پیوستگی، پیروی اجزای بافت از قواعد مشخص و پایدار در بازه‌ی زمانی طولانی، تداوم نظم شکلی گذشته، اقتباس شکل از زمینه بدون الزام به تقلید از گذشته، دریافت هندسه‌ی زیبایی‌شناسانه مکرر بافت و تداعی آن به زبان معاصر را در بر می‌گیرد. معیار انسجام و یکپارچگی در بعد عملکردی شامل انسجام فعالیتی و انسجام ادراکی می‌باشد. معیار تداوم تاریخی و پیوستگی شامل تداوم نسلی حضور افراد، تداوم فعالیتی در طول زمان و نظم زیبایی‌شناسانه مورد تبعیت نسل‌های متوالی و تصویر ذهنی مشترک در اثر تداوم ارزش‌ها می‌باشد. در تصویر ۲، مدل تحلیلی معیارهای کیفی سنجش زمینه‌گرایی در بافت، نشان داده شده است.

و آنچه ارزشمند است نه خود اجزا به تنهایی، بلکه چگونگی همجواری آنها در ترکیبی متعادل و منسجم است (اسلامی ۱۳۹۱، ۴۶).

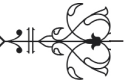
۴-۳. چهارچوب نظری و مدل تحلیلی

با تکیه بر مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش، هدف از زمینه‌گرایی، ایجاد کل منسجم در پروسه‌ی افزودن بنا به زمینه‌ی بناهای موجود است تا انسجام کالبدی-عملکردی بوجود آید. جهت ایجاد چنین انسجامی در بافت تاریخی با استفاده از زمینه‌گرایی، شناخت دستور زبان بافت و استخراج الگوهای نهفته در آن امری ضروری است. زمینه‌گرایی بناهای معاصر را می‌توان از دو جنبه‌ی تداوم و پیوستگی، انسجام و یکپارچگی به عنوان زیرمجموعه‌ی وحدت و هارمونی سنجید که لازمه‌ی آن شناخت زبان الگوی زمینه به عنوان مؤلفه‌ی حیات خواهد بود. از طرفی زمینه‌گرایی توجه به ارزش‌های تاریخی بافت و ارزش‌های روز بافت را موجب می‌شود و میان‌افزای حفاظت مبنایی را به وجود می‌آورد که تداوم ارزش‌های بافت را در پی خواهد داشت.

تصویر ۱. چهارچوب مؤلفه‌های تداوم حیات بافت و ویژگی‌های کیفی میان‌افزاهای (مأخذ: نگارندگان)

تصویر ۲. مدل عملیاتی سنجش زمینه‌گرایی بناهای معاصر در بافت تاریخی (مأخذ: نگارندگان)

۵. محدوده مطالعات و موردپژوهی

بازار یکی از ارکان اصلی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی شهر سنتی ایرانی و فضای شهری ایرانی است که تعاملات اجتماعی را در بستر تاریخی فرهنگی پذیرا شده و واجد ارزش‌های کیفی و هنری والاست (حبیب ۱۳۸۵، ۲۷). بافت بازارهای سنتی، دراکثر شهرها، با وجود تفاوت‌ها و شباهت‌های کالبدی، متأثر از اقلیم و بوم، دارای اشتراکات معنایی فراوان، برگرفته از جهان‌بینی مشترک جامعه سنتی هستند و علاوه بر نقش اقتصادی، جایگاه مهمی در برگزاری مراسم مذهبی، با تأکید بر قشر بازاری

و مساجد و تکایای داخل بازار، دارند. محدوده‌ی مطالعاتی پژوهش حاضر، بازار سنتی شهر اردبیل و حریم درجه دو پیرامون آن است. بازار سنتی اردبیل جزء بازارهایی است که در اثر خیابان‌کشی‌های معاصر دچار گسست شده و بدنه‌های تجاری در لبه‌ی معابر جدید گسترش یافته است. این بازار در سال ۱۳۶۴ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده و تا کنون شاهد دوره‌های مرمتی مختلف بوده است. بر اساس مدل عملیاتی تحقیق، ابتدا با روشی توصیفی- تحلیلی زبان الگوی بازار سنتی اردبیل بر اساس مؤلفه‌های مستخرج از مبانی نظری پژوهش،

حریم درجه دو بازار سنتی اردبیل، جهت انجام تحلیل های کیفی و کمی جهت مقایسه با زبان الگوی بافت تاریخی مورد نظر انتخاب شده‌اند (تصویر ۳).

بررسی و سپس از معیار انسجام کالبدی-عملکردی جهت سنجش میزان انطباق میان افزاهای معاصر با زبان الگوی بافت بازار سنتی اردبیل به عنوان نمونه موردی استفاده می‌شود. شش عدد از پاساژهای معاصر ساخته شده در

تصویر ۳. الف) محدوده‌ی بافت تاریخی بازار سنتی اردبیل، ب) پاساژهای معاصر در حریم درجه دو بازار سنتی اردبیل، (مأخذ: نگارندگان)

کوچک به سمت نورگیرهای سقفی، که با اتصال به آسمان و تبدیل از ماده به نور به سمت بی‌نهایت حرکت می‌کند؛ حاکی از حد اعلا‌ی کیفیت حیات است.

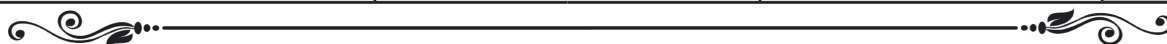
طبق جدول ۱، چنین مقیاس‌بندی عملکردی، متناظر با مقیاس‌بندی هندسی و بصری در اجزای بنای بازار بوده و در مجموع ماهیت کالبدی-عملکردی مملو از مراکز زنده و پویا به‌وجود آورده است. در ساختار شهر اسلامی، مقیاس‌بندی و سلسله‌مراتب کالبدی و هندسی، صرفاً هدف نهایی نبوده؛ بلکه با انطباق با مقیاس‌های عملکردی، انسجام معنایی ناشی از جهان-بینی وحدت‌گرا و پویای اسلامی را در ساختار بازار سنتی متجلی می‌سازد. زبان الگوی بازار سنتی شامل مراکز نیرومند عملکردی و کالبدی در مقیاس‌های مختلف و تناظر این مؤلفه‌ها بر اساس جهان‌بینی وحدت‌گرا و پویای اسلامی، ویژگی حیات را در این پدیدار متبلور می‌سازد. چنین الگوی حیاتی بسته به کیفیت میان‌افزاهای معاصر تعادل کالبدی-عملکردی خود را از دست داده و دچار بحران می‌شود؛ یا ثبات و ارزش‌های خود را تداوم می‌بخشد.

۱-۵. مقیاس‌بندی مراکز نیرومند در بازار سنتی اردبیل
با انجام تجزیه تحلیل عملکردی، مشاهده می‌شود در مقیاس کلان بازار اردبیل، شامل عملکردهایی از جنس ارتباط قوی با بافت پیرامون و انسجام عملکردی-کالبدی، در این مقیاس است. در مقیاس میانه، عملکرد خاص مراکز هندسی متشابه و تکرار آن در بافت بازار شامل مراکز سرپوشیده و باز بر اساس نیازهای عملکردی بازار، تکرار مدول‌های حجره‌ها در مسیر خطی با عملکرد خرده‌فروشی، چرخش حرکتی در مفصل چهارسوها، نشانگر انطباق عملکردی-کالبدی است که وجود سلسله‌مراتب مقیاسی شامل تعدادی عملکرد درشت مقیاس (تیمچه‌ها و سراها) و تعداد زیادی عملکرد ریزمقیاس (تکرار و تناوب حجره‌ها در مسیرهای خطی) را شامل می‌شود. تجمع اصناف تجاری مشخص در تیمچه‌ها موجب ترکیب کالبد و عملکرد خاص آن، در جهت نوعی «گردهم آوردن» و در درون بودن و تمرکز در فضا است. در مقیاس خرد، تعداد بسیار زیادتری اجزای شکل‌دهنده‌ی بنا شامل تکرار مدول آجر کاری جهت سازه و پوشش نهایی، تکرار قوس‌ها در بدنه‌ی تیمچه‌ها و سراها، تکرار تاق‌ها و نورگیرهای آنها در مسیر خطی راسته‌ها، مدول کاربندی سقفی از بزرگ به

جدول ۱. تحلیل مقیاس بندی مراکز نیرومند عملکردی- کالبدی منجر به حیات در بازار سنتی اردبیل (مأخذ: نگارندگان)

مقیاس بندی مراکز نیرومند در کلیت بازار سنتی اردبیل				
مقیاس کلان: (ارتباط با بافت پیرامون و همسایگی محلات مسکونی)	مقیاس میانه: (همنشینی اجزای مختلف هندسی و عملکردی درون مجموعه بازار سنتی)	مقیاس خرد: (هندسه ی تزئینات دوبعدی و سه بعدی فضاهای داخلی)		
مراکز کالبدی	فضای بسته تیمچه ها، فضاهای باز سراها، مسیرهای خطی حجره ها به صورت راسته و در تقاطع ها به صورت چهارسوها	مدول آجرکاری جزه ها، کاربردی و طاق های سقفی، مدول نورگیرهای سقفی		
مصادیق	 پلان فضاهای باز و بسته بازار اردبیل (مأخذ: ترسیم شده توسط نگارندگان)	 سقف ورودی سرای زنجیرلی (مأخذ: نگارندگان)	 بافت بازار اردبیل (مأخذ: آرشیو میراث فرهنگی اردبیل)	
	 پلان مسیرهای دسترسی بازار اردبیل (مأخذ: ترسیم شده توسط نگارندگان)	 نورگیرهای سقفی گنبد قیصریه اردبیل (مأخذ: نگارندگان)		
مراکز عملکردی	مرکز عملکرد تجاری بازرگانی مختص هر تیمچه و سرا، توزیع خرده فروشی در حجره ها در مسیر راسته ها	اجزای عملکردی سازه ای، عملکرد آکوستیکی، نورگیری طبیعی مرکزگرا، حفاظت اقلیمی		
مصادیق	 ورودی کاروانسرای حاج احمد (مأخذ: نگارندگان)	 ستون ها و طاق های سازه ای، نورگیر سقفی سرای گلشن اردبیل (مأخذ: نگارندگان)	 ورودی بازار علافان (مأخذ: نگارندگان)	 عزاداری در بازار اردبیل (مأخذ: نگارندگان)
	 راسته بازار کفاشان (مأخذ: نگارندگان)			
میزان توزیع مقیاس ها	(متوسط) تعدادی فضای درشت سرپوشیده و باز، با تعداد بیشتری مدول حجره ها و خردفضاها	(زیاد) تعداد زیاد اجزای خردمقیاس با میل به سمت مقیاس انسانی (کثرت در عین وحدت)	(کم) یک کل واحد و منسجم (وحدت در عین کثرت)	

بافت تاریخی وارد خواهد آمد. بافت بازار سنتی ایرانی، در نمونه اعلائی خود در سه مقیاس شهری و محله‌ای و داخلی ماهیتاً زمینه‌محور بوده و ابعادی کالبدی، تاریخی، فرهنگی-اجتماعی و انسانی غنی، جهت هدایت منسجم ساختارهای پیرامونی معاصر دارد. لذا؛ بر اساس مدل عملیاتی پژوهش، سنجش زمینه‌گرایی ساختارهای جدید در بافت بازار سنتی اردبیل انجام شد. در ابتدا کیفیت زمینه‌گرایی در بناهای معاصر به صورت کیفی و مشاهده‌ای بر اساس مدل تصویر ۲، در دو بخش انسجام کالبدی، فعالیتی مورد بررسی قرار گرفت (جدول ۵).

۲-۵. تحلیل ویژگی‌های کیفی میان‌افزاهای معاصر ابتدا طبق مؤلفه‌های تبیین شده بر اساس مبانی نظری پژوهش در بخش‌های قبل، میزان زمینه‌گرایی نمونه‌های موردی به صورت تحلیل میدانی و کیفی سنجیده شد و سپس با استفاده از پرسشنامه، نتایج کمی و تأثیر آن بر تداوم حیات بازار سنتی، مورد بررسی قرار گرفت تا بتوان به چگونگی تأثیر میزان زمینه‌گرایی ساختارهای نو بر بافت تاریخی بازار سنتی رسید. حیات اقتصادی، اجتماعی و کالبدی بازارها تحت تأثیر نوپردازی‌های معاصر پیرامون آنها قرار دارد و در صورت عدم توجه به محیط پیرامونی در شکل‌گیری چنین بناهایی، صدمات جبران‌ناپذیری به

جدول ۲. معرفی ساختارهای تجاری جدید در حریم درجه دو بازار سنتی اردبیل (مأخذ: نگارندگان)

پلان موقعیت	دید از بنا منتهی به بازار	تناسبات بنا و ورودی	مصالح و افزوده‌های بنا

جدول ۳. معرفی کیفیت کالبدی، عملکردی و نوع مجاورت نمونه های موردی با بازار سنتی (مأخذ: نگارندگان)

انجام عملکردی	انجام کالبدی						
	تناسب عملکردی با بافت	تداوم فعالیتی در طول زمان	رونق اقتصادی	هماهنگی خط آسمان	دریافت چیدمان مصالح بافت	نوع استقرار	همخوانی هندسه و تناسب بازشوها
مشخصات کلی	شاخه شده بودن توسط مراجعین به بازار	تعداد مغازه خالی نسبت به کل	فاصله تا نزدیک ترین ورودی بازار سنتی	نوع مجاورت با بازار	صنف	سال ساخت	بنای تجاری معاصر همجوار بازار سنتی اردبیل
	زیاد	۵۰ به ۱۳۰	متصل به ۲ ورودی فرعی ۹۰ متر تا ورودی اصلی	مجاور حوزه علمیه و راسته اصلی بازار	حالا و قهوه	۱۳۸۰	زرگران جدید
	زیاد	۴۰ به ۱۴۰	۳۵ متر تا ورودی اصلی	مجاور حوزه علمیه و راسته اصلی بازار	پوشاک زنانه	۱۳۸۰	زعفرانیه
	زیاد	نادر	متصل به ۳ ورودی فرعی بازار	مجاور بازار خراطان	لوازم پلاستیکی	۱۳۶۴	جلایی
۶	۶	۸۰ به ۱۲۰	۷۰ متر تا ورودی قیصریه	مجاور قیصریه	انباری	۱۳۷۵	امام حسین
۶	۲۰ به ۴۰	۷۰ متر تا ورودی راسته بازار	روبروی راسته بازار	پوشاک		۱۳۹۱	حنان

آشنایی فضایی، حس مکان، خاطره‌انگیزی و احساس رضایت، واژگانی ناآشنا برای این فضاها می‌باشند.

۵-۲-۱. جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل‌های کمی

پرسش‌نامه‌ای در سه بخش تدوین شده است. بخش اول، سؤالات عمومی از کسبه‌ی بازار سنتی و معاصر، رهگذران و متخصصین این حوزه را؛ و بخش دوم، کیفیت زمینه‌گرایی ساختارهای جدید با بافت پیرامون را می‌سنجد. بخش سوم در جستجوی تأثیر این ساختارهای جدید بر تداوم حیات بازار سنتی از دیدگاه مردم است. این پرسشنامه در ۲۵ سوال تنظیم شد. بر اساس فرمول کوکران برای ۱۲۸۰ نفر کسبه بازار اردبیل، به عنوان جامعه آماری، ۲۹۵ نفر به صورت تصادفی انتخاب شدند. قبل از تجزیه و تحلیل یافته‌ها قابلیت اتکایی پرسشنامه‌ها و سؤالات مورد ارزیابی قرار گرفت. هدف از این ارزیابی بررسی میزان دقت و نارسایی سؤال و نشان دادن نقاط ضعف و قوت و اعتبار پرسشنامه است. این امر به کمک نرم‌افزار SPSS ۲۰ انجام شد و ضریب قابلیت اتکایی سؤالات محاسبه و ضریب پایایی متغیرها در حالت مطلوبی می‌باشد و به عنوان یافته‌ی علمی مورد قبول است.

بررسی کالبدی، عملکردی نمونه‌ها با مشاهده‌ی میدانی و دسته‌بندی اطلاعات نشان‌دهنده‌ی رقابت بی‌سرانجام عملکردی بناهای تجاری قارچ‌گونه‌ی رشدیافته در کنار هم و همجوار بازار سنتی است که اگر گاه رونقی احساس شود کوتاه‌مدت و به گفته‌ی همایون کاتوزیان حاصل اقتصاد کلنگی و کوتاه‌مدت ایران است. رابطه‌ی پایدار و باثباتی به لحاظ تعاملات اقتصادی وجود ندارد و منفعت‌طلبی فرد نسبت به جمع و روابط ناپایدار و عدم تداوم تعاملات به صورت بارزی دیده می‌شود. به لحاظ کالبدی، نمونه‌ها قبل از ورود به مقیاس رابطه‌ی بنا با بافت همجوار و در مقیاس تک‌بنا دارای مشکلات عدیده و عدم کیفیت در برنامه‌ریزی، طراحی و ساخت هستند. به گونه‌ای که مشهود است طراحان صلاحیت کافی برای طراحی در بافت نداشته‌اند؛ و کارفرمایان حداقل سطح اجرایی را جهت صرفه‌جویی و افزایش سود کافی دانسته و ضوابط میراث فرهنگی نیز در این میان کارساز نبوده و با نگاه چک‌لیستی کارفرمایان و طراحان، راه به جایی نبرده است. مشکلات عملکردی و کیفیت نامطلوب کالبدی، نتوانسته است تداوم بخش ادراکات حسی مطلوب داخل بازار سنتی، در محدوده‌ی پیرامونی آن باشد. حس تعلق به مکان،

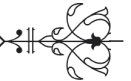
جدول ۴. توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن و شغل (مأخذ: نگارندگان)

گروه سنی	فراوانی	درصد	شغل پاسخگویان	فراوانی	درصد
۲۰ تا ۲۹ سال	۱۳۱	۴۴/۴	کسبه بازار	۹۷	۲۸/۶
۳۰-۳۹ سال	۹۴	۳۱/۹	کسبه تجاری پیرامون بازار	۱۰۳	۳۴/۹
۴۰-۴۹ سال	۴۰	۱۳/۶	رهگذر	۷۰	۲۳/۷
بالای ۵۰ سال	۳۰	۱۰/۲	متخصص در حوزه‌ی طراحی	۲۵	۸/۵
جمع	۲۹۵	۱۰۰	جمع	۲۹۵	۱۰۰

پاساژ جدید نسبت به بازار سنتی، دسترسی از خیابان و بازار سنتی به پاساژ، اجرای آجر در نمای پاساژ جدید، در مقایسه با زیبایی آجرکاری داخل بازار سنتی، مقطع ثانویه‌ی سنگین شامل مانکن‌ها، تابلوها و... کیفیت اجرایی فضای داخلی، دسترسی‌های داخلی، نورگیری‌ها، رونق اقتصادی، تناسب عملکردی با راسته‌ی بازار مجاور. در بخش سوم، با ۱۰

در بخش اول سؤالات عمومی شامل سن، جنسیت و مکان شغلی شامل بازار سنتی، بازار جدید، رهگذر، و یا متخصص حوزه‌ی مطرح می‌شود. در بخش دوم ۱۵ سؤال در مورد مؤلفه‌های انسجام کالبدی-عملکردی طبق تصویر ۲، پرسیده می‌شود. از جمله احداث پاساژ در همجواری بازار سنتی بر اساس ضرورت و احساس نیاز، وضعیت ورودی

است. بنابراین می توان گفت که توزیع متغیرهای انسجام ساختاری، انسجام بصری، انسجام فضایی، انسجام فعالیتی، انسجام ادراکی و تداوم حیات بازار سنتی نرمال است و جهت تحلیل فرضیات باید از آزمون های پارامتریک (رگرسیون، تی تک نمونه ای و...) استفاده کرد.

سؤال، تأثیر انسجام کالبدی بر حیات کالبدی، تأثیر انسجام عملکردی بر حیات اقتصادی و مورد سوال قرار می گیرد.

۲-۲-۵. تجزیه و تحلیل یافته ها

طبق نتایج جدول ۵ و با توجه به اینکه سطح معنی داری خطای آزمون برای سطح اطمینان ۰/۹۵ بیش از ۰/۰۵

جدول ۵. نتایج آزمون کولمگروف- اسمیرنوف جهت تعیین نرمال بودن توزیع متغیرها (مأخذ: نگارندگان)

آماره	انسجام ساختاری	انسجام بصری	انسجام بصری	انسجام فضایی	انسجام عملکردی	انسجام ادراکی	تداوم حیات بازار سنتی
میانگین	۲/۶۶۶۷	۲/۳۹۸۹	۲/۳۹۸۹	۲/۸۱۳۶	۲/۵۷۸۵	۲/۷۶۸۴	۲/۸۰۶۴
انحراف معیار	۰/۸۳۳۴۵	۰/۹۹۴۴۳	۰/۹۹۴۴۳	۰/۸۰۷۳۵	۱/۰۲۴۸۹	۰/۷۸۴۰۴	۰/۶۷۸۹۷
مقدار z کولمگروف- اسمیرنوف	۰/۵۴۳	۰/۸۷۰	۰/۸۷۰	۰/۳۱۷	۰/۲۴۸	۰/۱۲۵	۰/۵۹۵
سطح معنی داری	۰/۰۶۷	۰/۰۶۲	۰/۰۶۲	۰/۰۷۳	۰/۰۸۰	۰/۰۶۳	۰/۰۶۸

جدول ۶ نتایج آزمون تک نمونه ای (مأخذ: نگارندگان)

آماره	میانگین	انحراف معیار	مقدار مقایسه = ۳			
			اختلاف میانگین	t	درجه ی آزادی	سطح معنی داری
انسجام ساختاری	۲/۶۶	۰/۸۳	-۰/۳۳	۶/۸۶	۲۹۴	۰/۰۰۰
انسجام بصری	۲/۳۹	۰/۹۹	-۰/۶۱	۱۰/۳۸	۲۹۴	۰/۰۰۰
انسجام فضایی	۲/۸۱	۰/۸۰	-۰/۱۹	۳/۹۶	۲۹۴	۰/۰۰۰
انسجام فعالیتی	۳/۵۷	۰/۳۲	۰/۵۷	۹/۶۹	۲۹۴	۰/۰۰۰
انسجام ادراکی	۲/۷۶	۰/۷۸	-۰/۲۴	۵/۰۷	۲۹۴	۰/۰۰۰

طبق نتایج جدول فوق و با توجه به میانگین و میزان معنی داری بدست آمده که کمتر از ۰/۰۵ می باشد؛ می توان نتیجه گرفت که وضعیت زمینه گرایی میان افزایش تجاری معاصر به صورت معناداری پایین تر از حد میانگین قرار دارد. به گونه ای که نسبت به میانگین معیار مقایسه ۳ که همان میانگین جامعه، وضعیت انسجام ساختاری میان افزایش تجاری معاصر به صورت معناداری با اختلاف میانگین -۰/۳۳، وضعیت انسجام بصری میان افزایش تجاری معاصر به صورت معناداری پایین تر از حد مجموع، قرار دارد و اختلاف میانگین -۰/۲۳ می باشد. در مجموع،

وضعیت انسجام بصری میان افزایش تجاری معاصر با اختلاف میانگین -۰/۶۱، وضعیت انسجام فضایی میان افزایش تجاری معاصر با اختلاف میانگین -۰/۱۹، به صورت معناداری پایین تر از حد میانگین می باشد. وضعیت انسجام فعالیتی میان افزایش تجاری معاصر با اختلاف میانگین ۰/۵۷ به صورت معناداری بالاتر از حد میانگین قرار دارد. وضعیت انسجام ادراکی میان افزایش تجاری معاصر به صورت معناداری پایین تر از حد میانگین قرار دارد و اختلاف میانگین -۰/۲۳ می باشد. در مجموع،

ملاک، با تحلیل رگرسیون تک‌متغیره به روش ورود تحلیل شدند. همانطور که در جدول ۸ مشاهده می‌شود میزان p مشاهده شده معنی‌دار است و نتایج نشان می‌دهد که متغیر انسجام ساختاری بنای جدید ($BETA= 0/21$)، متغیر انسجام بصری بنای جدید ($BETA= 0/39$)، متغیر انسجام فضایی بنای جدید ($BETA= 0/20$) بر متغیر وابسته‌ی حیات کالبدی تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند و تغییرات آن را پیش‌بینی می‌کنند.

از پنج مؤلفه‌ی کیفی زمینه‌گرایی، چهار مؤلفه‌ی انسجام ساختاری، بصری، فضایی و انسجام ادراکی به صورت معناداری پایین تر از حد میانگین قرار دارند. جهت فرضیه اصلی به منظور بررسی رابطه میزان زمینه‌گرایی میان افزاها و تداوم حیات بازار سنتی، رابطه‌ی مؤلفه‌ها در ادامه بررسی می‌شود. برای تعیین تأثیر متغیر انسجام ساختاری، متغیر انسجام بصری، متغیر انسجام فضایی بناهای جدید به عنوان متغیر پیش‌بین و حیات کالبدی به عنوان متغیر

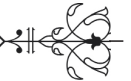
جدول ۷. خلاصه مدل رگرسیون انسجام کالبدی، عملکردی، ادراکی ساختارهای جدید با حیات بازار سنتی (مأخذ: نگارندگان)

ضریب تعیین شده	ضریب تعیین	ضریب همبستگی	آماره
۰/۰۴۱	۰/۰۴۵	۲۱۰a.	انسجام ساختاری
۰/۱۴۹	۰/۱۵۲	۳۹۰a.	انسجام بصری
۰/۰۳۹	۰/۰۴۳	۲۰۶a.	انسجام فضایی
۰/۰۲۲	۰/۰۲۵	۱۵۹a.	انسجام فعالیتی
۰/۰۲۵	۰/۰۲۸	۱۶۷a.	انسجام ادراکی

جدول ۸. نتایج ضریب رگرسیون تک‌متغیره بین انسجام کالبدی ساختارهای جدید و حیات کالبدی بازار سنتی (مأخذ: نگارندگان)

P	T	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		متغیر پیش‌بین
		BETA	SE	B	
۰/۰۰۰	۱۹/۸۵۹			۳/۰۲۴	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۳/۷۰۳	۰/۲۱۱	۰/۰۵۵.	۰/۲۰۲	انسجام ساختاری بنای جدید
۰/۰۰۰	۱۵/۵۴۷		۰/۱۱۲	۱/۷۳۷	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۷/۲۴۹	۰/۳۹۰	۰/۰۴۳	۰/۳۱۲	انسجام بصری بنای جدید
۰/۰۰۰	۱۱/۶۰۸		۰/۱۶۵	۱/۹۱۴	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۳/۶۰۷	۰/۲۰۶	۰/۰۵۶	۰/۲۰۳	انسجام فضایی بنای جدید

جدول ۹. نتایج ضریب رگرسیون تک متغیره بین انسجام عملکردی ساختارهای جدید و حیات عملکردی بازار سنتی (مأخذ: نگارندگان)

P	T	ضرایب استاندارد		متغیر پیش‌بین
		BETA	SE	
۰/۰۰۰	۱۴/۰۷۸		۰/۱۶۳	مقدار ثابت
۰/۰۰۶	۲/۷۶۱	۰/۱۵۹	۰/۰۴۴	انسجام فعالیتی بنای جدید

جدول ۱۰. نتایج ضریب رگرسیون تک‌متغیره بین انسجام ادراکی ساختارهای جدید و حیات عملکردی بازار سنتی (مأخذ: نگارندگان)

P	T	ضرایب استاندارد		متغیر پیش‌بین
		BETA	SE	
۰/۰۰۰	۱۱/۶۳۶		۱/۱۶۷	مقدار ثابت
۰/۰۰۴	۲/۸۹۷	۰/۱۶۷	۰/۰۵۸	انسجام ادراکی بنای جدید

بافت پیرامونی و اولویت فرم‌گرایی و برداشت از پوسته‌ی ظاهری بافت است. در حالی که، الگوهای معماری می‌توانند با الگوهای اجتماعی متناظر شوند و در ترکیب با هم یک الگوی اجتماعی - معماری را در سطح بالاتر بسازند؛ فرم‌ها به تنهایی چنین قابلیت ندارند. یافته‌ها مبنی بر انسجام فعالیتی حاکی از تعامل روابط تجاری بین داخل بازار سنتی و پاساژهای پیرامونی است. همچنین عدم انسجام ادراکی حاکی از عدم تداوم ارزش‌های فضایی و زیبایی‌شناسانه در نمونه‌ها، در مجموع نشانگر حد مطلوبی از زمینه‌گرایی بناهای معاصر مورد مطالعه در بافت بازار سنتی اردبیل نیست. از طرفی رابطه‌ی معنادار بین متغیرهای انسجام کالبدی و عملکردی و مؤلفه‌ی حیات کالبدی-عملکردی بازار سنتی، نشان می‌دهد مراکز نیرومند دارای سلسله‌مراتب مقیاسی از جمله تیمچه‌ها، سراها، فضاهای ارتباطی، و عملکرد خاص هر کدام از این مراکز که «مکان» بازار را به‌وجود آورده‌اند؛ تحت تأثیر رشد و حضور «فضا»های پوچ پیرامونی، در معرض خوردگی و افول از ارزش‌های میراثی خود قرار دارند.

۷. جمع‌بندی

مراکز نیرومند کالبدی-عملکردی دارای مقیاس‌بندی - که الگوی حیات ساختارهای مختلف را به وجود می‌آورند- در نمونه‌ی بازار سنتی اردبیل در انطباق با سه مقیاس کلان،

برای تعیین تأثیر متغیر انسجام فعالیتی بنای جدید به عنوان متغیر پیش‌بین، و حیات اقتصادی بازار سنتی اردبیل به عنوان متغیر ملاک، با تحلیل رگرسیون تک‌متغیره به روش ورود تحلیل شدند. همانطور که در جدول ۹ مشاهده می‌شود؛ میزان p مشاهده شده معنی‌دار است و نتایج نشان می‌دهد که متغیر انسجام عملکردی بنای جدید (BETA= ۰/۱۵) بر متغیر وابسته حیات عملکردی (در حوزه‌ی اقتصادی) بازار سنتی اردبیل تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد و تغییرات آن را پیش‌بینی می‌کند. برای تعیین تأثیر متغیر انسجام ادراکی بنای جدید به عنوان متغیر پیش‌بین و حیات اجتماعی بازار سنتی اردبیل به عنوان متغیر ملاک، با تحلیل رگرسیون تک‌متغیره به روش ورود تحلیل شدند. همانطور که در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود میزان p مشاهده شده معنی‌دار است و نتایج نشان می‌دهد که متغیر انسجام ادراکی بنای جدید (BETA = ۰/۱۶) بر متغیر وابسته حیات عملکردی (در حوزه‌ی اجتماعی- فرهنگی) بازار سنتی اردبیل تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد و تغییرات آن را پیش‌بینی می‌کند.

۶. بحث در خصوص یافته‌های تحقیق

یافته‌ها مبنی بر عدم انسجام ساختاری، بصری و فضایی میان‌افزاهای معاصر، به عنوان مؤلفه‌های انسجام کالبدی، حاکی از عدم توجه به مفاهیم بنیادین نهفته در ارزش‌های

جدید به عنوان متغیر پیش‌بین بر حیات عملکردی بازار سنتی تأثیر مستقیم و معنی‌داری داشته و تغییرات آن را پیش‌بینی می‌کنند. لذا در پاسخ به چگونگی این تأثیر، مشاهده می‌شود رابطه‌ی مستقیم و معناداری بین میزان زمینه‌گرایی بناهای میان‌افزا و تداوم حیات بازار سنتی وجود دارد. لذا پرداختن به مفاهیمی چون مقیاس‌بندی فراگیر و توزیع مقیاس‌های عملکردی-کالبدی (رفتاری- هندسی)، فراتر از الزام صرف به استفاده از آجر و ارتفاع محدود بنا و قاب پنجره‌ی چوبی نمایان در حریم بازار سنتی ضروری است تا بتوان مفاهیمی عمیق از زبان الگوی بافت را تداوم بخشید و توصیه‌های جدید برای ایجاد هویت طراحی در بافت‌های تاریخی، جهت تأکید بر «الگو»‌گرایی به جای «فرم‌گرایی» و تداوم زبان الگو به عنوان مولد طراحی معاصر در بافت برای طراحان داشت.

میان و خرد، حاکی از حد‌اعلای کیفیت حیات است و انسجام معنایی ناشی از جهان‌بینی وحدت‌گرا و پویای اسلامی را در ساختار بازار سنتی متجلی می‌سازد. در راستای تبیین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تداوم زبان الگو به عنوان مشخصه‌ی تداوم حیات بافت بازار سنتی بر اساس سؤال اصلی پژوهش، ابتدا به بررسی و آنالیز انسجام میان‌افزاهای معاصر به عنوان سنجه‌ی زمینه‌گرایی، و سپس محاسبه‌ی همبستگی آن با مؤلفه‌های کالبدی-عملکردی حیات بازار سنتی پرداخته شد.

یافته‌ها در بخش دوم حاکی از عدم انسجام کلی میان‌افزاهای معاصر، در حریم درجه ۲ بازار سنتی اردبیل است. همچنین نشان می‌دهد متغیرهای انسجام ساختاری، انسجام بصری و انسجام فضایی بر متغیر وابسته‌ی حیات کالبدی بازار سنتی، متغیر انسجام فعالیتی و متغیر انسجام ادراکی بنای

پی‌نوشت

۱. Hedman
۲. Colin Rowe
۳. Trancik
۴. Merrill C Gaines
۵. Capon
۶. Athens
۷. Venice Charter
۸. ICOMOS
۹. Burra Charter
۱۰. Meis
۱۱. Jokielehto

منابع

۱. اسلامی، سید غلامرضا، مهنوش شاهین‌راد. ۱۳۹۱. بازشناسی اصل افقی‌گرایی در معماری اسلامی. کیمیای هنر ۱ (۲): ۴۱-۶۴.
۲. اسلامی، سیدغلامرضا. ۱۳۹۳. درس‌گفتار مبانی نظری معماری: عینکمان را خودمان بسازیم. تهران: علم معمار.
۳. الکساندر، کریستوفر. ۱۳۹۰. سرشت نظم ساختارهای زنده در معماری. ترجمه‌ی رضا سیروس صبری و علی اکبری. تهران: پرهام نقش.
۴. ایزدی، محمد سعید، و رضا فیضی. ۱۳۸۹. بازآفرینی شهری کنش و بینشی جامع و یکپارچه در ساماندهی محدوده‌های هدف برنامه‌های بهسازی و نوسازی شهری. هفت شهر ۳ (۳۳-۳۴): ۷۳-۸۰.
۵. برولین برنت. ۱۳۸۳. معماری زمینه‌گرا: سازگاری ساختمان‌های جدید با قدیم. ترجمه‌ی راضیه رضازاده. اصفهان: انتشارات خاک.
۶. پاکزاد، جهان‌شاه. ۱۳۹۰. سیر اندیشه‌ها در شهرسازی (۳). تهران: آرمان شهر.
۷. تولایی، نوین. ۱۳۸۰. زمینه‌گرایی در شهرسازی. هنرهای زیبا (۱۰): ۳۴-۴۳.
۸. تولایی، نوین. ۱۳۸۶. شکل شهر منسجم. تهران: امیرکبیر.

۹. حبیب، فرح. ۱۳۸۵، هم‌آوایی نور و رنگ در فضای شهری ایرانی. *هنرهای زیبا* (۲۷): ۲۷-۳۴.
۱۰. حبیب، فرح، و اکرم حسینی. ۱۳۸۹. تحلیلی از معماری معاصر ایران در رویارویی با پدیده‌ی جهانی شدن. *هویت شهر* ۱ (۶): ۲۹-۳۸.
۱۱. حبیبی، محسن، و ملیحه مقصودی. ۱۳۹۳. مرمت شهری: تعاریف، نظریه‌ها، تجارب، منشورها و قطع‌نامه‌های جهانی، روش‌ها و اقدامات شهری. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۲. حناچی، پیروز، و سمیه فدایی‌نژاد. ۱۳۹۰. تدوین چارچوب مفهومی حفاظت و بازآفرینی یکپارچه در بافت‌های فرهنگی-تاریخی. *هنرهای زیبا* ۳ (۴۶): ۱۵-۲۶.
۱۳. حناچی، پیروز. ۱۳۹۱. مرمت شهری در بافت‌های تاریخی ایران. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۱۴. سالینگاروس، نیکاس. ۱۳۷۹. *ساختار زبان الگو*. ترجمه‌ی سعید زرینمهر. www.zeta.math.utsa.edu.structurepattern-fars.
۱۵. سالینگاروس، نیکاس. ۱۳۹۴. *طراحی الگوریتمی پایدار*. ترجمه‌ی حامد زرین‌کمری و مریم معیری‌نیا. تهران: مترجمان.
۱۶. شاه‌تیموری، یلدا، و حامد مظاہریان. ۱۳۹۱. رهنمودهای طراحی برای ساختارهای جدید در زمینه تاریخی. *هنرهای زیبا* ۱۷ (۴): ۲۹-۴۰.
۱۷. طالبیان، محمدحسن، و محمدصادق فلاحت. ۱۳۸۵. *منظرهای فرهنگی*، مجموعه مباحث کارگاه کارشناسی ارتقای مدیریت و برنامه‌ریزی منظرهای فرهنگی میراث جهانی. تهران: بنیاد پژوهشی پارسه با همکاری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری.
۱۸. مرتضی، هشام. ۱۳۸۷. *اصول سنتی ساخت‌وساز در اسلام*. ترجمه‌ی ابوالفضل مشکینی و کیومرث حبیبی. تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.
۱۹. مسعود، محمد، و حمیدرضا بیگزاده شهرکی. ۱۳۹۱. *بناهای میان‌افزا در بافت‌های تاریخی*. تهران: آذرخش.
۲۰. مسعود، محمد، و حمیدرضا بیگزاده شهرکی. ۱۳۹۳. مبانی شکل‌گیری بناهای میان‌افزا در بافت‌های تاریخی بر اساس بیانیه‌ها و منشورهای بین‌المللی. *مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای* ۶ (۲۲): ۸۵-۱۰۸.
۲۱. مهاجر، ناهید. ۱۳۸۷. پایداری کالبدی در شهرهای سنتی ایرانی (اصل انسجام و پیچیدگی در طراحی شهری-ساختار فرکتالی). *علوم و تکنولوژی محیط زیست* ۱۰ (۳): ۱۲۱-۱۲۹.

References

1. Alexander, Christopher. 1977. *A Pattern Language*. New York: Oxford university Press.
2. Alexander, Christopher. 1977. *The Nature of Order: Living Structures in Architecture*. Translated by Reza Cyrus Sabri and Ali Akbari. Tehran: Parham Naghsh.
3. Brolin, Brent C. 2004. *Architecture in Context: Fitting New Buildings with Old*. Translated by Razieh Rezazadeh. Isfahan: khak
4. Capon, D. S. 1999. *Architectural Theory— Volume 2: Le Corbusier`s Legacy*. John Wiley & Sons.
5. Gültekin Çizgen. 2012. *Rethinking The Role of Context and Contextualism in Architecture and Design*. Approval of the Institute of Graduate Studies and Research.
6. Habib, Farah. 2006. Coordination of Light and Color within the Iranian Urban Space. *Honar-ha-ye-Ziba* (27): 27- 34.
7. Habib, Farah, and Akram Hosseini. 2010. Analysis Iranian Contemporary Architecture in Confrontation with Globalization Phenomenon. *HoviateShahr* 1(6): 28- 39.
8. Habibi, Mohsen, and Malihe Maghsoudi. 2002. *Urban Renovation, International Definitions, Theories, Experiences, Charters and Declarations, Urban Methods and Operations*. Tehran: University of Tehran Press.
9. Hanachi, Pirooz, and Somayeh Fadaei Nezhad. 2011. Integrated Conservation and Development Framework in Socio-Historical Contexts. *Honar-haye-Ziba* 3 (46): 15- 26.
10. Hanachi, Pirooz. 2012. *Urban Restoration in Historic Fabric of Iran*. Tehran: University of Tehran Press.
11. Islami, Seyyed Gholam Reza, and Mahnoosh Shahinrad. 2012. The Principle of Horizontality in Islamic Architecture. *Kimiya-ye-Honar* 1 (2): 41- 64.
12. Islami, Seyed Gholam Reza. 2013. *Lessons of Architectural Theory (Let's Make our own Glasses)*. Tehran: Elm-e-Memar
13. Izadi, Mohammad Saeid, and Reza Feyzi. 2010. A comprehensive and Integrated Vision and Action Targeting Deprived Urban Neighbourhoods, *Haft Shahr* 3 (33-34): 73- 80.
14. Masoud, Mohammad, and Hamidreza Beigzadeh Shahraki. 2012. *Infill Buildings in Historical Urban Textures; Principles and Criteria*. Tehran: Azarakhsh.
15. Masoud, Mohammad, and Hamidreza Beigzadeh Shahraki. 2014. Principles of infill Buildings Formation in Historical Fabric according to International Declarations and Charters. *Urban-Regional Studies and Research* 6 (22): 85- 106.
16. Meiss, P. 1990. *Elements of Architecture: From Form to Place*. Routledge.
17. Mohajeri, Nahid. 2008. Physical Sustainability in traditional Iranian Cities (Principle of Coherence and Complexity in Urban Design-Fractal Structure). *Environmental Science and Technology (JEST)* 10 (3): 121- 129.

18. Mortada, Hisham. 2003. *Traditional Islamic Principles of Built Environment*. Translated by Abolfazl Meshkini and Kiyumars Habibi. Tehran: Center for Study and Research on Urbanism and Architecture.
19. Pakzad. Jahanshah. 2011. *An Intellectual History of Urbanism (3)*. Tehran: Armanshahr.
20. Salingeros, Nikos. 2000. *The Structure of Pattern Languages*. Translated by Saeed ZarrinMeh. www.zeta.math.utsa.edu.structurepattern-fars.
21. Salingeros, Nikos. 2015. *Algorithmic Sustainable Design: Twelve Lectures On Architecture*. Translated by Hamed Zarrinkamari and Maryam Moayerinia. Tehran: Motarjeman.
22. Shahtemori, Yalda, Mazaherian, Hamed. 2013. Design Guidelines for New Construction in Historic Context. *Honar-haye-Ziba* 17 (4): 29 -40.
23. Talebian, Mohammad Hossein, and Mohammad Sadegh Falahat. 2006. *Cultural Scapes*. Tehran: Parseh Research Institute with Corporation of Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism Organization
24. Tavallaei, Novin. 2001. Contextualism in Urbanism. *Honar-haye-Ziba* (27): 27- 34.
25. Tavallaei, Novin. 2007. *Integrated Urban Form*. Tehran: Amir Kabir.
26. Trancik , R. 1986 . *Finding Last Space: Theories of Urban Design*. New York: Van Nostrand Reinhold.
27. Zappulla. C. 2008. *Connections Between Architectural Design and Mathematical Patterns*.

Reviewers for Volume6, Number18:

Managing Director: vice chancellor for
research-Iran University of Science and Technology

Editor-in-chief: Mohsen Faizi

Administrative Director:

Fatemeh mehdizadeh seraj

Administrative assistant:

AmirHosein Yousefi- Zahra Kashanidust

Persian literary Editor: Sara Motevalli

English literary Editor: Omid Khazaeian

Editorial Board Members:

Seyyed Gholam Reza Eslami: Associate Professor,
Tehran University

Hasan Bolkhari: Associate Professor, Tehran University

Mostafa Behzadfar: Professor,
Iran University of Science and Technology

Mohammad Reza Pourjafar: Professor,
Tarbiat Modares University

Mahdi Hamzeh Nejad: Assistant Professor,
Iran University of Science and Technology

Esmail Shieh: Professor, Iran University
of Science and Technology

Manoochehr Tabibian: Professor, Tehran University

Mohsen Faizi: Professor, Iran University
of Science and Technology

Hamid Majedi: Associate Professor, Science and
Research Branch, Islamic Azad University

Asghar Mohammad Moradi: Professor, Iran University
of Science and Technology

Gholam Hossein Memariyan: Professor, Iran University
of Science and Technology

Fatemeh Mehdizadeh: Associate Professor, Iran University
of Science and Technology

Mohammad Naghizade: Assistant Professor, Science and
Research Branch, Islamic Azad University

Ali Yaran: Associate Professor, Iran Ministry of Science,
Research and Technology

Design assistant: AmirHosein Yousefi

Minoo Gharabeiglu: Assistant Professor, Tabriz Islamic Art
University

Parisa Hashempur: Assistant Professor, Tabriz Islamic
Art

Hamidreza Jayhani : Assistant Professor, kashan
University

Masood Nari Qomi: Assistant Professor, Kashan
University

Ahad Nezhad Ebrahimi: Assistant Professor, Tabriz Islamic
Art University

Hasan Sajadzadeh: Assistant Professor, Buali University

Mansureh Tahbaz: Associate Professor, Sahid Beheshti
University

Mohamad Bagher Kabirsaber: Assistant Professor, University
of Tehran

Maryam Ostadi: Assistant Professor, Azad University

Reza Rahmani: Assistant Professor, Research Institute and
Cultural Heritage and Tourism

Pardis Bahmani: Teacher, Iran University of Science and
Technology

- ▣ **Research on the Antiquity and Function of Konari Mahalle, an Unknown Structure in Arg-e Bam Complex**
Asadollah Joudaki Azizi / Afshin Ebrahimi
- ▣ **The Comparison between the Transparency Principle in the Form and Design of Safavid and Qajar Homes in Isfahan**
Kourosh Momeni
- ▣ **Readings of Timurid Art Based on the Suhrawardi's Ideas (1191-1154) A Study on the Geometrical Motifs of the Goharshad Mosque in Mashhad**
Minou Gharehbaglou / Behrouz Tavakkoli / Azita Belali Oskoui / Raana Cinmar Asl
- ▣ **The effect of contextualism of infill structures on the survival of historical context of Iranian traditional Bazaar (Case study: 2nd grade zone of the historical context of the traditional bazaar of Ardebil)**
Seyedeh Elham Alavizadeh / Seyed Gholamreza Islami / Farah Habib
- ▣ **Some considerations on inscription and the necessity of applying the principles and rules of calligraphy in the analysis of inscriptions**
shahab shahidani